

Φορέας Υλοποίησης	: EJTN
Τόπος Διεξαγωγής	: Trier (Germany)
Ημερομηνία	: 9-10/7/2013
Τίτλος Σεμιναρίου	: Training the trainers - specialised Modules of continous training
Συμμετοχή	: Ευγενία Σαχπεκίδου Καθηγήτρια του Δικαίου της Ε.Ε της Νομικής Σχολής του Α.Π.Θ Σύμβουλος Επιμόρφωσης για θέματα Ευρωπαϊκού Δικαίου στην ΕΣΔι

Σχόλια

I. Περιγραφή του σεμιναρίου και των θεμάτων

Το σεμινάριο οργανώθηκε από μια υποομάδα του European Judicial Training Network, που φέρει τον τίτλο « Training the Trainers» και στην οποία συμμετέχουν οι εξής χώρες : Γερμανία, Φινλανδία, Ιταλία, Λετονία, Κάτω Χώρες και Ρουμανία. Η υποομάδα αυτή οργανώνει περίπου τρία σεμινάρια το χρόνο, με αποκλειστικό αντικείμενο την προετοιμασία όσων θα διδάξουν στις σχολές/ακαδημίες δικαστών ή θα αναλάβουν την επιμόρφωση δικαστών.

Στο σεμινάριο της Τρίερ συμμετείχαν εκπρόσωποι σχολών ή ακαδημιών δικαστών από 19 χώρες της Ένωσης. Οι περισσότεροι ήταν δικαστές ή εισαγγελείς, μερικοί ήταν ειδικοί σε θέματα επιμόρφωσης («training experts»). Επειδή σε ορισμένες χώρες δεν υπάρχουν σχολές δικαστικών λειτουργιών, αλλά λαμβάνει χώρα μόνον επιμόρφωση δικαστών, το αντικείμενο αφορούσε πρόσωπα που θα ασχοληθούν τόσο με την κατάρτιση όσο και με την επιμόρφωση των δικαστών. Το σεμινάριο δεν ασχολήθηκε καθόλου

με την ουσία (περιεχόμενο) των μαθημάτων κατάρτισης και επιμόρφωσης, αλλά έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στις παιδαγωγικές μεθόδους, που θα πρέπει να ακολουθούν όσοι αναλαμβάνουν την εκπαίδευση μελλοντικών ή ήδη υπηρετούντων δικαστών. Οι εργασίες έγιναν στα αγγλικά, υπήρχε όμως και ταυτόχρονη μετάφραση στα γαλλικά.

Το σεμινάριο την πρώτη ημέρα κινήθηκε γύρω από τρεις ενότητες. Η πρώτη θεματική (εισηγήτρια η καθηγήτρια κ. Pacurari, ειδικός στα ζητήματα της εκπαίδευσης-επιμόρφωσης ενηλίκων, που προέρχεται από τη Ρουμανία), αφορούσε κυρίως τη χρήση των λεγόμενων «participatory» (συμμετοχικών) μεθόδων κατά τη διδασκαλία δύσκολων νομικών ζητημάτων.

Η δεύτερη θεματική (εισηγητές ο οικοδεσπότης κ. Hornung, Διευθυντής της Γερμανικής Ακαδημίας Δικαστών και εισαγγελέας και ο κ. Hirvonen, ο οποίος προέρχεται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης της Φινλανδίας, αλλά η ειδικότητά του είναι το μάνατζμεντ), ήταν αφιερωμένη στην «leadership», στην καλλιέργεια δηλαδή των ικανοτήτων και γνώσεων εκείνων των δικαστών, οι οποίοι θα αναλάβουν την ηγετική θέση στη διοίκηση κάθε δικαστικής βαθμίδας των δικαστηρίων, από τα κατώτερα δικαστήρια μέχρι τα ανώτατα.

Η τρίτη ενότητα (εισηγήτρια η κ. Tuna, που διευθύνει ένα «knowledge creation lab» και κατάγεται από τη Λετονία), είχε ως αντικείμενο τη δημιουργία ενός καλού μαθησιακού κλίματος σε τάξεις ενηλίκων και την αντιμετώπιση δύσκολων καταστάσεων κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας (π.χ. δύσκολων, αδιάφορων ή προβληματικών σπουδαστών ή μετεκπαιδευόμενων).

Το σεμινάριο πραγματοποιήθηκε κατά κύριο λόγο με ομάδες εργασίας (από 6-8 άτομα η κάθε μια) και μόνον οι εισαγωγικές παρουσιάσεις και οι τελικές παρατηρήσεις της δεύτερης ημέρας έλαβαν χώρα ενώπιον όλων.

Τη δεύτερη ημέρα οι εισηγητές των τριών ενοτήτων της προηγούμενης, με τη βοήθεια και συμμετεχόντων στο σεμινάριο, εξέθεσαν τα κύρια σημεία των συμπερασμάτων των ομάδων εργασίας. Ακολούθησε συζήτηση στρογγυλής τραπέζης, υπό την καθοδήγηση της κ. Muscolo, δικαστού από την Ιταλία, για περαιτέρω ειδικά θέματα και ανάγκες των εκπαιδευτών, που θα αναλάβουν την εκπαίδευση των δικαστών. Το τελευταίο αυτό

τμήμα ήταν και το πλέον αδύναμο, ίσως λόγω κάποιας αταξίας στην οργάνωση της ύλης.

Η διάρθρωση του σεμιναρίου με συγκρότηση ομάδων εργασίας από πολύ λίγα άτομα κάθε φορά επέτρεψε μεγαλύτερη ευχέρεια κινήσεων των εισηγητών και ανάπτυξη στενότερων σχέσεων μεταξύ των συμμετεχόντων, που προέρχονταν από ποικίλες χώρες, μικρές και μεγάλες, με διαφορετικά συστήματα οργάνωσης της εκπαίδευσης των δικαστών. Επέβαλε επίσης την ενεργό συμμετοχή όλων με παρουσιάσεις των εθνικών τους συστημάτων και συζητήσεις για τα θετικά και τα αρνητικά σημεία, που έχουν οι ίδιοι εντοπίσει. Ειδικά στις ομάδες εργασίας των παιδαγωγών χρειάστηκε να πάρουμε μέρος ακόμη και σε «παιχνίδια» με αντικείμενο τη διαδικασία της μάθησης. Άλλωστε το συμπέρασμα όλου του σεμιναρίου ήταν ότι δεν νοείται εκμάθηση νέων πραγμάτων από ενήλικες, χωρίς την ενεργό συμμετοχή τους, απλώς δηλαδή με την από καθέδρας παρουσίαση του υλικού.

II. Παρατηρήσεις

1. Για τις παιδαγωγικές μεθόδους που πρέπει να ακολουθούνται (πρώτη και τρίτη θεματική)

Είναι καταρχήν εντυπωσιακό ότι σε ορισμένες χώρες η επιλογή των διδασκόντων στις σχολές δικαστών δεν γίνεται μόνον από τον επικεφαλής της σχολής και τους καθ' ύλην αρμόδιους συμβούλους, αλλά και από έναν παιδαγωγό. Κατά τη διαδικασία επιλογής λαμβάνει χώρα ένα «δοκιμαστικό μάθημα» (π.χ. 90 λεπτών) και στη συνέχεια οι σπουδαστές συμπληρώνουν ερωτηματολόγιο αξιολόγησης. Οι αρμόδιοι, που παρακολούθησαν επίσης το μάθημα (και ο παιδαγωγός με αποφασιστική ψήφο), λαμβάνουν υπόψη την επάρκεια του υποψήφιου/της υποψήφιας στο γνωστικό αντικείμενο, τις παιδαγωγικές αρετές, που επέδειξε, καθώς και την αξιολόγηση, που έχει συμβουλευτικό χαρακτήρα, και αναλόγως, προβαίνουν στην επιλογή τους.

Οι εισηγήσεις που παρακολούθησαμε υπογράμμισαν με μεγάλη έμφαση ότι μόνον με την παραδοσιακή μέθοδο διδασκαλίας δεν γίνεται μεγάλη πρόοδος, ακόμη και όταν συνοδεύεται από συζήτηση. Πολύ ουσιαστικότερη γίνεται η εκπαίδευση ενηλίκων,

όταν συνδυάζονται πολλές και διαφορετικές μέθοδοι διδασκαλίας, κυρίως δε όταν οι ίδιοι οι συμμετέχοντες εμπλέκονται διαρκώς στη διδασκαλία, π.χ. με οργάνωση των μαθημάτων σε μικρές ομάδες (15 ατόμων), υποχρεωτική συμμετοχή στη συζήτηση, ανάθεση ρόλων (εικονικές δίκες), πρακτικά ζητήματα, μελέτη πραγματικών ή φανταστικών υποθέσεων, debates, παρουσίαση πορισμάτων των εργασιών των ομάδων εργασίας κλπ. Χρήσιμη θεωρείται επίσης και η διακλαδική επιμόρφωση των δικαστών (crossjurisdictional training). Οι εκπαιδευτές καλούνται να περιορίζουν κατά το δυνατόν την απλή διδασκαλία του μονολόγου, χάριν της ενεργότερης συμμετοχής των σπουδαστών. (Το γεγονός ότι υπάρχει ύλη, που πρέπει εκ των πραγμάτων να καλυφθεί, και ο χρόνος μπορεί να μην επαρκεί, είναι βέβαια ένα στοιχείο σημαντικό, αλλά οι παιδαγωγοί επιμένουν ότι με τους παραδοσιακούς τρόπους διδασκαλίας, χάνεται πολύ γρήγορα το ενδιαφέρον όσων παρακολουθούν). Ειδικά στο ζήτημα της επιμόρφωσης δικαστών, το φαινόμενο των πολύ μεγάλων ομάδων προσκεκλημένων, που παρακολουθούν τα σεμινάρια, και το οποίο παρατηρείται και σε άλλες χώρες, θεωρείται από παιδαγωγική άποψη τελείως μη παραγωγική και λανθασμένη μέθοδος. Αντίθετα και εδώ επιβάλλεται η μέθοδος της ενεργού συμμετοχής όσων παρακολουθούν τα μαθήματα επιμόρφωσης. (Αναφέρθηκαν βέβαια και οι σημαντικοί παράγοντες του χώρου, δηλαδή των διαθέσιμων αιθουσών για την επιμόρφωση, αλλά και της οικονομικής επιβάρυνσης, που συνεπάγεται μια πολυτελής διοργάνωση σε μικρές ομάδες δικαστών. Λύσεις είναι δύσκολο να προταθούν εδώ, υποδεικνύεται πάντως η προσφυγή στη συνδρομή της σύγχρονης τεχνολογίας, π.χ. με τη χρήση των τηλεδιασκέψεων κλπ.).

Οι συμβουλές και οδηγίες που μας δόθηκαν κατά το σεμινάριο είναι πάρα πολλές. Γενικότερα υπάρχει ανάγκη για πολύ καλή γνώση του αντικειμένου, που θα διδαχθεί (στοιχείο αυτονόητο), για πολύ καλή οργάνωση της ύλης και του χρόνου και τέλος και σημαντικότερο, ίσως, για υποχρεωτική ενεργοποίηση των σπουδαστών/ακροατών. Εκείνο που πρέπει να συγκρατήσε κανείς, κατά τη γνώμη μου, είναι ότι βρισκόμαστε ενώπιον συνεχών και ραγδαίων αλλαγών στη ζωή μας, στην κοινωνία και στο δίκαιο. Γι αυτό και στα παιδαγωγικά ισχύει πλέον μια αρχή, που επισημαίνει ότι ο αναλφάβητος του 21^{ου} αιώνα δεν θα είναι αυτός που δεν ξέρει να διαβάζει και να γράφει, αλλά εκείνος που δεν ξέρει να

ξεχνά πράγματα που γνωρίζει και να μαθαίνει νέα (unlearn and relearn).

2. Για την προετοιμασία όσων προορίζονται για την κατάληψη ηγετικών θέσεων στις δικαστικές βαθμίδες της δικαιοσύνης (δεύτερη εισήγηση).

Η ενότητα αυτή του σεμιναρίου υπήρξε για μένα προσωπικά μεγάλη έκπληξη, ιδίως από τη στιγμή που αντιλήφθηκα ότι μεταφέρονται εδώ κανόνες και στοιχεία από την επιστήμη του μάνατζμεντ. Διαπίστωσα πάντως ότι σεμινάρια με τον σκοπό της προετοιμασίας και καλύτερης εκπαίδευσης των «leaders» είναι διαδεδομένα σε πολλές άλλες χώρες της Ευρώπης και ότι ηγετικές θέσεις στη διοίκηση της δικαιοσύνης καταλαμβάνουν υποχρεωτικά πρόσωπα, που έχουν αποκτήσει αυτήν την επιπλέον επιμόρφωση. Μας απασχόλησε εδώ ποιοι ακριβώς επιλέγονται για τα σεμινάρια προετοιμασίας των «team leaders» και βάσει ποιών κριτηρίων, τι ακριβώς διδάσκονται, με ποιο πρόγραμμα μαθημάτων, ποιοι αναλαμβάνουν την εκπαίδευση/επιμόρφωση κλπ. Μεταξύ των γνώσεων που θα πρέπει να λάβουν τα πρόσωπα αυτά είναι η αξιοποίηση των ανθρώπινων και οικονομικών πόρων, η οργάνωση των καθηκόντων της ομάδας και του χρόνου (όχι μόνον του ατομικού, αλλά και του χρόνου της ομάδας), η συμπεριφορά έναντι των υπόλοιπων προσώπων της ομάδας, που είναι συνήθως υφιστάμενοι, η αξιολόγησή τους και η επαγγελματική εξέλιξή τους, η γενικότερη ενθάρρυνση όσων εργάζονται στη συγκεκριμένη ομάδα, η οργάνωση της στρατηγικής της βαθμίδας που διοικείται από τον ενδιαφερόμενο, ιδίως σε υψηλόβαθμα δικαστήρια, η αντιμετώπιση κρίσιμων καταστάσεων και η άμβλυση των αρνητικών τους συνεπειών, η διαφύλαξη της ανεξαρτησίας του δικαστηρίου ή των δικαστηρίων, των οποίων ο εκπαιδευόμενος προϊστάται, οι διαπραγματευτικές ικανότητες του ηγέτη της μονάδας, η εκπροσώπηση της μονάδας από επίσης εκπαιδευμένο πρόσωπο (παράλληλα με το δικό μας σεμινάριο λάμβανε στον ίδιο χώρο γερμανικό σεμινάριο με αντικείμενο τις σχέσεις δικαιοσύνης και δημοσιότητας), η ανάθεση αρμοδιοτήτων και εξουσιών σε άλλους κλπ. Ακόμη και ένα χρονοδιάγραμμα των μαθημάτων/σεμιναρίων της εν λόγω κατεύθυνσης και της ύλης που θα διδαχθεί προσπαθήσαμε να καταρτίσουμε στις ομάδες

εργασίας. Το πρόγραμμα θα μπορούσε π.χ. να καταλαμβάνει μαθήματα 2 ή 3 ημερών, που θα επαναληφθούν τρεις φορές, σε διαστήματα 2 μηνών μεταξύ τους (σύνολο 7-9 ημέρες μαθημάτων). Η ύλη θα μπορούσε να αφορά εισαγωγικά θέματα, ζητήματα οικονομικά και προϋπολογισμού, καθοδήγηση ομάδων κλπ. κατά την πρώτη ενότητα (2 ημέρες): καλλιέργεια των ηγετικών δεξιοτήτων (οργάνωση, ενθάρρυνση, υποστήριξη, μάνατζμεντ, διαχείριση κρίσεων κλπ.) κατά τη δεύτερη ενότητα (3 ημέρες), που θα αποτελεί και το κύριο μέρος της επιμόρφωσης: τέλος, αξιολόγηση συνεργατών, σχεδιασμό προγραμμάτων της ομάδας κλπ. κατά την τελευταία ενότητα (2 ημέρες). Η μέθοδος των σεμιναρίων θα πρέπει να ακολουθεί όσα παρουσιάστηκαν ανωτέρω υπό II 1, δηλαδή να γίνεται αφενός βάσει παρουσιάσεων, αφετέρου και κυρίως βάσει συζητήσεων, ασκήσεων, επεξεργασίας υποθέσεων, στο πλαίσιο ομάδων εργασίας κλπ.

Γενικό συμπέρασμα είναι ότι οι ηγετικές ικανότητες για μια επιτυχή διοίκηση των ομάδων προσώπων που εργάζονται στη δικαιοσύνη, δεν υπάρχουν εκ γενετής, αλλά διδάσκονται και αποκτώνται, προς όφελος της ίδιας της απονομής δικαιοσύνης.

III. Συμπέρασμα

Το σεμινάριο της Τρίερ (Ιούλιος 2013) περιέλαβε πρωτότυπα και κρίσιμα ζητήματα, που παρουσιάστηκαν με εισηγήσεις υψηλού κατά κανόνα επιπέδου. Εντυπωσιακή ήταν η προσπάθειά του να αντλήσει υποστήριξη από άλλους επιστημονικούς κλάδους, όπως η ψυχολογία, τα παιδαγωγικά και το μάνατζμεντ, προκειμένου να επιτύχει καλύτερη προετοιμασία όσων εκπαιδεύουν δικαστές αφενός, των προσώπων που θα αναλάβουν ηγετικές θέσεις στη διοίκηση της δικαιοσύνης αφετέρου. Στις δυνατότητες που προσφέρουν οι τομείς αυτοί δεν έχουμε μάθει μέχρι τώρα να δίνουμε μεγάλη προσοχή στη χώρα μας. Το σεμινάριο αποτελεί κατά τη γνώμη μου μια πολύ χρήσιμη αφορμή για περαιτέρω σκέψεις και προσπάθειες βελτίωσης του έργου της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργιών.

Για περαιτέρω ενημέρωση: www.ejtn.eu